44. DERS

MEFÛLÜN MUTLAK

MEFÛLÜN MUTLAK

Bir fiil cümlesinde yer alan eylemi anlam yönünden pekiştirmek, eylemin nasıl yapıldığına dikkat çekmek veyahut ta eylemin kaç kere tekrarlandığını vurgulamak üzere kullanılan cümle öğelerine mefûlün mutlak adı verilir. Mefûlün mutlaklar -*yapı bakımından*- cümledeki temel fiilden elde edilen ve mansup durumda bulunan mastarlardan ibarettir. Konunun daha rahat kavranması bakımından, mefûlün mutlak ile ilgili hükümler aşağıdaki tablolarda ayrı ayrı gösterilmiştir.

PEKİŞTİRME AMAÇLI MEFÛLÜN MUTLAK

● Bir fiil cümlesindeki temel eylemi pekiştirmek için kullanılan mefûlün mutlak ya sülasi bir fiilin sarih mastarıdır veyahut ta mezit fiilden elde edilen türemiş bir mastardır. Fiil cümlesindeki temel eylemi pekiştirmek üzere kullanılan bu iki mastar türü de mutlaka mansup olmak zorundadır.

Pekiştirme Amaçlı Mefûlün Mutlakla İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Mutlak	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
إِكْرَامًا	الضُّيُوفَ	أَكْرَمْتُ
Konukları mükemmel ağırladım.		

PEKİŞTİRME AMAÇLI MEFÛLÜN MUTLAKLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) تَدَفَّقَ الْبِتْرُولُ فِي شَرْقِيِّ تُرْكِيَا تَدَفُّقًا.

Türkiye'nin doğusunda muazzam petrol fışkırdı.

(2) يَبْحَثُ الْمُهَنْدِسُونَ عَنِ الْكُنُوزِ بَحْثًا.

Mühendisler didik didik hazine arıyorlar.

(3) اِسْتَعَدَّ الطُّلَّابُ لِلْاِمْتِحَانَاتِ النِّهَائِيَّةِ اسْتِعْدَادًا.

Öğrenciler final sınavlarına mükemmel hazırlandılar.

(4) فِي كُلِّ هٰذِهِ الْأُمُورِ نِقَاطٌ مُهِمَّةٌ تَشُدُّ انْتِبَاهَكَ شَدًّا.

Bütün bunlarda, ilgini bütünüyle çekecek önemli noktalar var.

(5) بَسَطَتِ الْحَضَارَةُ الْإِسْلَامِيَّةُ نُفُوذَهَا عَلَى جَمِيعِ مَرَافِقِ الْحَيَاةِ بَسْطًا.

İslam Medeniyeti kendisini hayatın bütün kesitlerinde iyice hissettirdi.

(6) فِي الْعِمَارَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ مَنَاظِرُ تَجْذِبُ الْمُشَاهِدَ جَذْبًا.

İslam mimarisinde, izleyeni iyice cezbeden görüntüler vardır.

(7) تُرَتِّبُ الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ الشَّقَّةَ تَرْتِيبًا كُلَّ يَوْمٍ.

Küçük kız, daireyi hergün derleyip toparlıyor.

(8) يُسَاعِدُ الْأَغْنِيَاءُ الْفُقَرَاءَ مُسَاعَدَةً

Zenginler yoksullara ellerinden geldiğince yardım ediyorlar.

(9) يَحْتَرِمُ الطُّلَّابُ الْأَسَاتِذَةَ اِحْتِرَامًا.

Öğrenciler, hocalara hürmette kusur etmiyorlar.

(10) قَرَأَ الطُّلَّابُ دُرُوسَهُمْ قِرَاءَةً.

Öğrenciler derslerini gerektiği gibi okudular.

(11) هَزَمَ جَيْشُنَا الْأَعْدَاءَ هَزِيمَةً.

Ordumuz, düşmanları adeta bozguna uğrattı.

(12) اِنْكَسَرَتِ الزُّجَاجَةُ مِنْ شِدَّةِ الْحَرَارَةِ انْكِسَارًا.

Şişe, aşırı sıcaklıktan paramparça oldu.

(13) اِحْتَفَلَ أَخِي بِعِيدِ مِيلَادِهِ احْتِفَالاً.

Kardeşim doğum gününü görkemli bir şekilde kutladı.

(14) أَنْصَفَ الشُّرْطَةُ الْمُتَظَاهِرِينَ إِنْصَافًا.

Polis, göstericilere son derece merhametli davrandı.

(15) يَجِبُ عَلَى السِّيَاسِيِّينَ أَنْ يُطَوِّرُوا بِلَادَهُمْ تَطْوِيرًا.

Politikacıların, ülkelerini ellerinden geldiğince ileri götürmeleri gerekir.

(16) صَهَلَتِ الْخُيُولُ فِي الْإِصْطَبْلِ صَهِيلاً.

Atlar, ahırda kişneyip durdular.

(17) أَدَارَ رَئِيسُ الْوُزَرَاءِ بَلَدَهُ وَ شَعْبَهُ إِدَارَةً.

Başbakan ülkesini ve halkını başarılı bir şekilde idare etti.

(18) اِسْتَخْدَمَتِ الْعِرَاقُ الْأَسْلِحَةَ الْكِيمْيَائِيَّةَ اسْتِخْدَامًا.
Irak, kimyevi silahları fazlasıyla kullandı.

(19) نَشِطَتِ التِّجَارَةُ بَعْدَ الْأَزْمَةِ بِشَهْرَيْنِ نَشَاطًا.
Krizden iki ay sonra ticari hayat büyük bir etkinlik kazandı.

(20) اِسْقِ الْأَزْهَارَ سَقْيًا كُلَّ صَبَاحٍ.
Çiçekleri her sabah kafi miktarda sula.

(21) اِبْتَعَدَ الطِّفْلُ عَنِ الْمِدْفَأَةِ ابْتِعَادًا.
Çocuk sobadan köşe bucak uzaklaştı.

(22) تَنَاوَلَ الطِّفْلُ السَّمِينُ النَّهِمُ الْفَطُورَ تَنَاوُلاً.
Şişman ve obur çocuk kahvaltıda ölçüyü kaçırdı.

(23) حَقَّقَتِ الْأُمَمُ الْمُتَّحِدَةُ السَّلاَمَ تَحْقِيقًا.
Birleşmiş milletler barışı tam anlamıyla sağladı.

(24) أَضْرَبَ عُمَّالُ الْمَصْنَعِ عَنِ الْعَمَلِ إِضْرَابًا.
Fabrika işçileri dört dörtlük bir grev yaptılar.

(25) مَدَحَ الرَّئِيسُ التَّقْرِيرَ الَّذِي أَعَدَّهُ مُسْتَشَارُوهُ مَدْحًا.
Başkan, danışmanlarının hazırlamış olduğu raporu öve öve bitiremedi.

(26) يَضْرِبُ هٰذَا الْأَبُ الظَّالِمُ أَوْلاَدَهُ ضَرْبًا حِينَمَا يَرْتَكِبُونَ أَخْطَاءً.
İnsafsız baba, çocuklarını hata yaptıkları zaman adam akıllı ıslatıyor.

(27) أَثْنَتِ الْأُمُّ الْمُتَكَبِّرَةُ عَلَى ابْنَتِهَا النَّاجِحَةِ ثَنَاءً أَمَامَ الضُّيُوفِ.
Kibirli anne, başarılı kızını konuklar önünde göklere çıkardı.

(28) سُرَّ جَمِيعُ مَنْ سَمِعَ الْهُدْنَةَ بَيْنَ الدَّوْلَتَيْنِ سُرُورًا.
İki ülke arasındaki ateşkesi işiten herkes mutluluktan havaya uçtu.

(29) كَانَ يَتَسَاقَطُ الثَّلْجُ تَسَاقُطًا حِينَمَا صَعِدْنَا الْجَبَلَ.
Biz dağa tırmandığımızda lapa lapa kar yağıyordu.

(30) اِبْتَلَلْنَا أَوَّلَ أَمْسِ ابْتِلاَلاً بِسَبَبِ الْمَطَرِ الْغَزِيرِ.
Önceki gün sağanak yağmur nedeni ile sırılsıklam ıslandık.

(31) صَقَلَ مَسَّاحُ الْأَحْذِيَةِ حِذَائِي صَقْلاً.
Ayakkabı boyacısı ayakkabımı gıcır gıcır yaptı (parlattı).

(32) مَرَّتْ تِلْكَ السَّنَوَاتُ السَّعِيدَةُ مُرُورًا.

O mesut yıllar geçip gitti.

(33) أَطْلَقَ الصَّيَّادُ الْمَاكِرُ عَلَى سِرْبِ الْبَطِّ الرَّصَاصَ إِطْلَاقًا.

Kurnaz avcı, ördek sürüsünü kurşun yağmuruna tuttu.

(34) بَكَى الطِّفْلُ الطَّائِشُ بُكَاءً حَتَّى الْمَسَاءِ.

Hırçın çocuk akşama kadar zırlayıp durdu.

(35) دَمَّرَ مُوَظَّفُو الْبَلَدِيَّةِ الْمَنَازِلَ فِي الضَّوَاحِي تَدْمِيرًا.

Belediye görevlileri, varoşlardaki konakları yerle bir ettiler.

(36) أَخِيرًا قَضَتِ الْحُكُومَةُ عَلَى جَرَائِمِ الْإِرْهَابِ وَ التَّهْرِيبِ قَضَاءً.

Nihayet hükümet, terör ve kaçakçılık suçlarının kökünü kuruttu.

(37) كَانَ الشُّعَرَاءُ الْقُدَامَى يَمْدَحُونَ سَاسَةَ زَمَنِهِمْ مَدْحًا.

Eski şairler, kendi dönemlerindeki idarecileri göklere çıkarıyorlardı.

SAYI BELİRTEN MEFÛLÜN MUTLAK

● Bir fiil cümlesindeki temel eylemin kaç defa yapıldığını / tekrarlandığını ifade etmek üzere sülasilerde -daha önce sarf derslerinde görmüş olduğumuz- فَعْلَةٌ mastar-ı merre kalıbının mansup formu kullanılır. Mezit fiillerden elde edilen türemiş bir masdarın mefûl-ü mutlak olabilmesi için masdarın sonuna kapalı bir te (ة) ilave edilerek mansup yapılması gerekir. Şayet mastar إِقَامَة ve إِجَابَة gibi sonunda zaten yuvarlak te ihtiva eden bir mastar ise bu durumda söz konusu masdarın sonuna mansup bir sayı sıfatı sözcüğü olan وَاحِدَة ilave edilir.

● Ancak günümüz Arapçasında, eylemin kaç defa işlendiğini belirtmek üzere yukarıda açıkladığımız mastarlar yerine, bu mastarların sayı konusundaki açıklayıcılık görevini üstlenen ve 'mefûlün mutlak nâibi' adını verdiğimiz مَرَّةٌ , كَرَّةٌ ve دَفْعَةٌ gibi birtakım özel sözcükler kullanılmaktadır. Eylemin kaç kere yapıldığını ifade noktasında, mefûlün mutlak nâibi adını verdiğimiz bu edatlar mastarların bizzat kendilerine göre daha elverişli olup, söz konusu üç kelimenin tesniye ve cemi formları da yaygın olarak kullanılır.

MEFÛLÜN MUTLAK MANSUPTUR.

Sayı Belirten Mefûlün Mutlakla İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Mutlak	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
طَرْقَتَيْنِ	الْبَابَ	طَرَقْتُ
Kapıya iki defa vurdum.		

SAYI BELİRTEN MEFÛLÜN MUTLAKLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) يَسْجُدُ الْمُصَلِّي فِي كُلِّ رَكْعَةٍ سَجْدَتَيْنِ.
Namaz kılan kişi her rekatta iki secde yapar.

(2) زُرْتُ أُورُوبَّا زِيَارَتَيْنِ حَتَّى الْآنَ.
Şimdiye kadar Avrupa'yı iki defa ziyaret ettim.

(3) صَاحَ الْمُبْتَكِرُ صَيْحَتَيْنِ فِي فَرْحَةٍ قَائِلاً: وَجَدْتُ وَجَدْتُ !
Mucit sevinçli bir şekilde iki defa 'Buldum! Buldum!' diye bağırdı.

(4) حَيَّا الْجُنُودُ الْقَائِدَ تَحِيَّتَيْنِ.
Askerler komutanı iki kere selamladılar.

(5) شَرِبَتِ الْهِرَّةُ مِنَ الْحَلِيبِ شَرْبَةً.
Kedi sütten bir kere içti.

(6) ضَرَبَ الشُّرْطِيُّ الْمُجْرِمَ ضَرْبَتَيْنِ.
Polis, suçluya iki defa vurdu.

(7) رَكَلَ لاَعِبُ الْكُرَةِ الْكُرَةَ رَكْلَتَيْنِ وَ تَرَكَ الْمُبَارَاةَ.
Futbolcu, topa iki tekme attı ve karşılaşmayı terk etti.

(8) حَجَّ وَالِدِي إِلَى الْبَيْتِ الْحَرَامِ حَجَّتَيْنِ.
Babam Kabe'yi iki defa haccetti.

(9) دَقَّتْ سَاعَةُ الْحَائِطِ دَقَّتَيْنِ.
Duvar saati iki kere çaldı.

(10) سُجِنَ السَّارِقُ فِي حَيَاتِهِ مَرَّتَيْنِ.
Hırsız, hayatında iki kere tutuklandı.

(11) شَاهَدْنَا هٰذَا الْفِيلْمَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلُ.

Biz bu filmi daha önce üç kere izledik.

(12) رَاجَعْتُ مِلَفَّ الْقَضِيَّةِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ.

Dava dosyasını dört kere gözden geçirdim.

(13) لِمَاذَا تُذَكِّرُنِي بِذٰلِكَ الْحَادِثِ الْمَرِيرِ مَرَّاتٍ فَمَرَّاتٍ.

Bana bu trajik olayı tekrar tekrar niçin hatırlatıyorsun.

(14) أَلَمْ أَقُلْ لَكَ هٰذَا عِدَّةَ مَرَّاتٍ؟

Bunu sana defalarca söylemedim mi?

(15) نَبَّهَتِ الْإِذَاعَةُ الْمَحَلِّيَّةُ الشَّعْبَ إِلَى احْتِمَالِ حُدُوثِ الْعَاصِفَةِ فِي أَيَّةِ لَحْظَةٍ دَفَعَاتٍ.

Yerel radyo, halkı, her an bir kasırga çıkma ihtimaline karşı defalarca uyardı.

NASILLIK BİLDİREN MEFÛLÜN MUTLAK

- Bir fiil cümlesindeki temel eylemin nasıllığını belirtmek üzere iki yöntem izlenebilir :

a. Temel eylemden elde edilen ve mefûl-ü mutlak konumunda bulunan sözcüğün (mastarın) sonuna bir sıfat getirmek suretiyle.

b. Temel eylemden elde edilen ve mefûlün mutlak konumunda bulunan sözcüğün (mastarın) kendisine benzetme yapılacak olan kelimeye muzâf kılınması suretiyle.

Nasıllık Bildiren Mefûlün Mutlakla İlgili Örnek Cümle		
Mefûlün Mutlak	Mefûlün Bih	Fiil + Fâil
قِرَاءَةً صَحِيحَةً	النَّصَّ	قَرَأْتُ
Metni doğru bir şekilde okudum.		

NASILLIK BİLDİREN MEFÛLÜN MUTLAKLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِسْتَقْبَلَتْ تُرْكِيَا السُّيَّاحَ الْأَجَانِبَ اِسْتِقْبَالاً حَسَنًا.

Türkiye, yabancı turistleri sıcak bir şekilde karşıladı.

(2) نَعِيشُ فِي مَنَازِلِنَا عِيشَةَ الْأَغْنِيَاءِ.

Evlerimizde varlıklı insanlar gibi yaşıyoruz.

(3) رَاجَتِ الْمُنْتَجَاتُ الصِّينِيَّةُ رَوَاجًا عَظِيمًا فِي السَّنَوَاتِ الْأَخِيرَةِ.

Son senelerde Çin mamülleri piyasada iyi tutuldu.

(4) لاَ يَطْمَئِنُّ الْآبَاءُ عَلَى مُسْتَقْبَلِ أَبْنَائِهِمْ تَحْتَ الظُّرُوفِ الرَّاهِنَةِ اِطْمِئْنَانًا كَثِيرًا.

Babalar, mevcut koşullar altında çocuklarının geleceğinden pek emin değil.

(5) اِتَّجَهَ الْعُلَمَاءُ فِي دِرَاسَاتِهِمْ هٰذِهِ اِتِّجَاهًا عِلْمِيًّا.

Bilimadamlarımız bu incelemelerinde bilimsel yöntemleri takip etti.

(6) هَجَمَ الْجُنْدِيُّ عَلَى عَدُوِّهِ هُجُومَ الْأَبْطَالِ.

Asker, düşmanının üzerine kahramanlar gibi atıldı.

(7) يَصْبِرُ الْمُؤْمِنُ عَلَى مَا أَصَابَهُ صَبْرًا جَمِيلاً.

Mümin, başına gelenlere en güzel şekilde sabreder.

(8) تُرَبِّي الْأُمُّ أَوْلاَدَهَا تَرْبِيَةً إِسْلاَمِيَّةً.

Anne, çocuklarını İslami bir terbiye ile yetiştiriyor.

(9) لَقَدْ أَبْدَعَ الْفَنَّانُ فِي الْعِمَارَةِ إِبْدَاعًا عَظِيمًا.

Sanatçı, mimaride büyük bir yaratıcılık sergiledi.

(10) يَجِبُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَعْرِفُوا الْمَوْضُوعَ مَعْرِفَةً جَيِّدَةً قَبْلَ الْإِجَابَةِ.

Yanıt vermeden önce konuyu çok iyi bilmeniz gerekir.

(11) لاَ يَقْدِرُ الْوَلَدُ أَنْ يَنْطِقَ حَرْفَ الرَّاءِ نُطْقًا صَحِيحًا.

Çocuk 'r' harfini doğru telaffuz edemiyor.

(12) قَدْ كُتِبَتِ الْآيَاتُ عَلَى حِيطَانِ الْمَسْجِدِ كِتَابَةً مُذَهَّبَةً.

Ayet-i Kerimeler, mescidin duvarlarına yaldızlı bir hatla yazılmış.

(13) تَزْدَادُ حَوَادِثُ الْمُرُورِ ازْدِيَادًا كَبِيرًا يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ.

Trafik kazaları her geçen gün büyük artış kaydediyor.

(14) يَكْشِفُ الْوَلَدُ عَنْ سِرِّ أَخِيهِ كَشْفَ الْعَيْنِ.

Çocuk, kardeşinin sırrını bir casus gibi ortaya çıkarıyor.

(15) رَجَعَ فَرِيقُنَا الْقَوْمِيُّ مِنَ الْخَارِجِ رُجُوعَ الْأَبْطَالِ.

Milli takımımız yurt dışından kahramanlar gibi döndü.

(16) يَقُودُ السَّائِقُ السَّيَّارَةَ قِيَادَةً سَرِيعَةً.

Şoför, arabayı süratli bir şekilde kullanıyor.

(17) شَخَّصَ الْوَزِيرُ الْمَسْأَلَةَ تَشْخِيصًا صَحِيحًا.

Bakan, sorunu doğru şekilde teşhis etti.

(18) سُرَّ الْفَرِيقُ بِهَدَفَيِ الْمُبَارَاةِ سُرُورًا عَظِيمًا.

Takım, maçın iki golüne çok sevindi.

(19) أَخْرَجَ الشُّرْطِيُّ النَّاسَ مِنَ الْمَبْنَى إِخْرَاجًا سَرِيعًا.

Polis, insanları binadan çabucak çıkardı.

(20) صَفَّقَ الْمُتَفَرِّجُونَ اللَّاعِبِينَ تَصْفِيقًا حَارًّا.

İzleyiciler, oyuncuları hararetle alkışladılar.

(21) سَنُسَافِرُ مَعَ الزُّمَلاَءِ سَفَرًا طَوِيلاً وَ شَاقًّا.

Arkadaşlarla birlikte uzun ve zor bir yolculuğa çıkacağız.

(22) يَجِبُ الْاِسْتِعْدَادُ لِلْاِمْتِحَانِ اسْتِعْدَادًا جَيِّدًا.

Sınava iyice hazırlanmak gerekir.

(23) حَكَمَ الْقَاضِي فِي جَمِيعِ الْقَضَايَا حُكْمًا عَادِلاً.

Hakim, bütün davalarda adaletle hükmetti.

(24) اِنْفَجَرَتِ الْقَنَابِلُ فِي سَلَّةِ الْمُهْمَلاَتِ انْفِجَارًا شَدِيدًا.

Bombalar, çöp sepetinde şiddetli bir şekilde patladı.

(25) عَلَّقَ النَّاقِدُ عَلَى الْبَرْنَامَجِ الْاِقْتِصَادِيِّ تَعْلِيقًا شَدِيدَ اللَّهْجَةِ.

Eleştirmen, ekonomik programı sert bir dille yorumladı.

(26) أَعْجِبَ السَّائِحُ بِالْآثَارِ التَّارِخِيَّةِ إِعْجَابًا كَثِيرًا.

Turist, tarihi eserleri çok beğendi.

(27) اِعْتَرَضَ الْمُتَّهَمُ عَلَى الْقَرَارِ اعْتِرَاضًا شَدِيدًا.

Sanık, karara sert bir şekilde itiraz etti.

(28) اِسْتَقْبَلُونَا اسْتِقْبَالَ الْمُلُوكِ.

Bizleri krallar gibi karşıladılar.

(29) اِحْتَرِمْ أُسْتَاذَكَ اِحْتِرَامَ وَالِدَيْكَ.

Hocana, ebeveynine hürmet ettiğin gibi hürmet et.

(30) تَرْتَقِي الْأُمَمُ بِفَضْلِ الْعَمَلِ وَ الْجُهْدِ اِرْتِقَاءً سَرِيعًا.

Milletler, cehd ve gayret sayesinde hızlı bir ilerleme kaydeder.

(31) تَرْتَفِعُ قِيمَةُ الدُّولاَرِ ارْتِفَاعًا مَلْحُوظًا هٰذِهِ الْأَيَّامَ.
Doların değeri hissedilir ölçüde artış kaydediyor.

(32) هَدَأَتِ الْعَاصِفَةُ هُدُوءًا كَامِلاً بَعْدَ سَاعَةٍ.
Fırtına bir saat sonra tamamen dindi.

(33) حَزِنَتِ الْأُمُّ عَلَى خَطْفِ ابْنَتِهَا حُزْنًا شَدِيدًا فَانْتَحَرَتْ.
Anne, kızının kaçırılmasına çok üzüldü ve intihar etti.

(34) تُنَظِّمُ قَوَانِينُ الْمُرُورِ السَّيْرَ عَلَى الطُّرُقِ تَنْظِيمًا مُحْكَمًا.
Trafik kanunları, yollardaki trafiği sağlam bir şekilde düzenliyor.

(35) اِنْتَقَدَتِ الْأَحْزَابُ الْمُخَالِفَةُ الْحُكُومَةَ الْائْتِلاَفِيَّةَ اِنْتِقَادًا عَنِيفًا.
Muhalefet partileri, koalisyon hükümetini sert bir dille eleştirdi.

(36) اِنْتَشَرَتْ تِكْنُولُوجِيَا الْاِنْتَرْنَت فِي الْعَالَمِ انْتِشَارَ النَّارِ فِي الْهَشِيمِ.
İnternet teknolojisi tüm dünyaya şimşek hızıyla yayıldı.

اَلْغَلاَّيَةُ

اِسْتَعَارَ جُحَا يَوْمًا غَلاَّيَةً كُبْرَى مِنْ جَارِهِ. وَ عِنْدَمَا أَعَادَهَا لَهُ بَعْدَ أُسْبُوعٍ جَاءَ مَعَهَا بِصَحْنٍ. وَ عِنْدَمَا سَأَلَهُ جَارُهُ "مِنْ أَيْنَ جَاءَ الصَّحْنُ؟"، أَجَابَ جُحَا أَنَّ الْغَلاَّيَةَ وَلَدَتْ صَحْنًا فَسُرَّ الْجَارُ وَ ضَحِكَ عَلَى سَذَاجَةِ جُحَا. وَ بَعْدَ أُسْبُوعٍ اِسْتَعَارَ جُحَا الْغَلاَّيَةَ مَرَّةً أُخْرَى وَ عِنْدَمَا مَرَّ أَكْثَرُ مِنْ أُسْبُوعَيْنِ دُونَ أَنْ يُرْجِعَهَا طَالَبَهُ بِهَا جَارُهُ، فَاعْتَذَرَ جُحَا قَائِلاً:

- آسِفٌ، إِنِّي لَمْ أُخْبِرْكَ قَبْلَ ذٰلِكَ، فَقَدْ مَاتَتِ الْغَلاَّيَةُ.. رَحِمَهَا اللهُ.

فَصَاحَ الْجَارُ بِهِ:

- مَاتَتِ الْغَلاَّيَةُ ؟... وَ مَنْ سَمِعَ بِغَلاَّيَةٍ تَمُوتُ؟... وَ مُنْذُ أَيِّ وَقْتٍ أَصْبَحَتِ الْغَلاَّيَةُ تَمُوتُ؟...

أَجَابَهُ جُحَا بِهُدُوءٍ:

- مُنْذُ بَدَأَتْ تُنْجِبُ أَطْفَالاً.

ÖNEMLİ NOT

● Konunun en başında mefûl-ü mutlakı '***cümlede, fiilin mastarının fiilden sonra mansup olarak getirilmesidir***' şeklinde tarif etmiştik. Şimdi ise mefûlün mutlak olan bu mastarın yerine geçen kelime çeşitleri üzerinde durulacaktır.

Arapça bir cümlede mefûlün mutlak öğesinin yerine geçen ve yaygın olarak kullanılan kelime türlerini üç maddede özetlemek mümkündür:

I. Mefûlün Mutlakın Sıfatı: Bir mefûl-ü mutlak öğesini niteleyen sıfat özellikle تَامًّا , كَامِلاً , جَيِّدًا , كَثِيرًا , قَلِيلاً gibi genel bir yargıyı dile getiren sıfatlardan ise, cümledeki mefûlün mutlak öğesi kaldırılır ve bu sıfatlar cümleden atılan (hazfedilen) mefûlün mutlakın nâibi olarak görev yaparlar.

II. Mefûlün Mutlaka Muzâf Olarak Gelen Kelime: Cümlede anlamsal bakımdan vurgu ve etki yaratmak üzere, mefûlün mutlak konumunda bulunan bir kelimeye بَالِغَ , غَايَةَ , أَيَّةَ , أَيَّ , بَعْضَ , كُلَّ gibi bazı sözcükler muzâf kılınır ve '***mefûlün mutlaklık görevi***' asıl mefûlün mutlak olan mastarlardan bu kelimelere geçer.

III. Mefûlün Mutlakın Sayısını Bildiren Kelime: Cümlede mefûlün mutlak öğesini sayı bakımından niteleyen bir rakam bulunduğunda – *bu sayı ister tek başına olsun, isterse mefûlün mutlak olan kelime bu sayının temyizi durumunda bulunsun*- cümledeki '***mefûlün mutlaklık görevi***' her halukarda cümlede yer alan bu sayıya geçmiş olur.

Bu üç madde ile ilgili aşağıda verilen örnekleri dikkatle takip ediniz.

ARAPÇA BİR CÜMLEDE MEFÛLÜN MUTLAK ÖĞESİ YERİNE GEÇEN KELİMELERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) نَصَحَنِي طَبِيبِي أَنْ آكُلَ الْخُضَرَ وَالْفَوَاكِهَ كَثِيرًا (أَكْلاً كَثِيرًا).

Doktorum, meyve ve sebzeyi çok yememi önerdi.

(2) لاَ تَتَكَلَّمُوا بَيْنَكُمْ أَثْنَاءَ الْمُحَاضَرَةِ كَثِيرًا (تَكَلُّمًا كَثِيرًا).

Konferans esnasında kendi aranızda çok konuşmayın.

(3) لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا (بُكَاءًا كَثِيرًا) وَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً (ضَحِكًا قَلِيلاً).

Eğer bildiklerimi bilseydiniz, çok ağlar az gülerdiniz.

(4) تَفَكَّرُوا كَثِيرًا (تَفَكُّرًا كَثِيرًا) وَتَكَلَّمُوا قَلِيلاً (تَكَلُّمًا قَلِيلاً).

Çok düşünün ve az konuşun (Bin düşünün bir söyleyin).

(5) اِفْهَمْ مَا قَالَهُ أُسْتَاذُكَ جَيِّدًا (فَهْمًا جَيِّدًا).

Hocanın söylediklerini iyice belle.

(6) أَيُّهَا الْأَصْدِقَاءُ، اِسْتَعِدُّوا لِلْاِمْتِحَانِ جَيِّدًا (اِسْتِعْدَادًا جَيِّدًا).

Arkadaşlar! Sınava iyice hazırlanın.

(7) مَنَعَنِي الطَّبِيبُ أَنْ أُدَخِّنَ كَثِيرًا (تَدْخِينًا كَثِيرًا).

Doktor bana çok sigara içmeyi yasakladı.

(8) هَلِ انْتَهَيْتَ مِنْ كِتَابَةِ وَاجِبَاتِكَ تَامًّا؟ (اِنْتِهَاءً تَامًّا).

Ödevlerini yazmayı tamamen bitirdin mi?

(9) تُسْقَى هٰذِهِ الْأَرَاضِي الْخِصْبَةُ بِمَاءِ الْبِئْرِ كَامِلاً (سَقْيًا كَامِلاً).

Bu verimli araziler, bütünüyle kuyu suyu ile sulanıyor.

(10) لاَ أَسْتَطِيعُ الْفَهْمَ كَلاَمَ الْمُتَرْجِمِ تَامًّا (فَهْمًا تَامًّا).

Mütercimin sözlerini tam olarak anlayamıyorum.

(11) اِسْتَعْدَدْتُ لِلْاِمْتِحَانِ النِّهَائِيِّ بَعْضَ الْاِسْتِعْدَادِ.

Final sınavına bir parça hazırlandım.

(12) أَيُّهَا الْأَطْفَالُ ! لاَ تَمِيلُوا إِلَى اللَّعِبِ كُلَّ الْمَيْلِ.

Çocuklar! Kendinizi tamamen oyuna kaptırmayın.

(13) هَرَبَ اللِّصُّ مِنْ قَبْضَةِ الشُّرْطِيِّ أَيَّ هُرُوبٍ.

Hırsız, polisin elinden öyle bir kaçtı ki.

(14) نَامَ الرَّضِيعُ بَعْضَ النَّوْمِ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ.

Bebek azıcık uyudu, sonra uyandı.

(15) لاَ تُهْمِلُوا دُرُوسَكُمْ كُلَّ الْإِهْمَالِ.

Derslerinizi büsbütün ihmal etmeyin.

(16) غَضِبَ مِنِّي وَالِدِي بِسَبَبِ كَسَلِي غَايَةَ الْغَضَبِ.

Babam, tembelliğimden ötürü bana çok fena kızdı.

(17) أَعْجَبَتْنِي الشَّقَّةُ الَّتِي اسْتَأْجَرْتَهَا غَايَةَ الْإِعْجَابِ.

Kiraladığın daire pek hoşuma gitti.

(18) ذَكَّرْتُكَ بِيَوْمِ الْاِمْتِحَانِ ثَلاَثًا.

Sana imtihan gününü üç kez hatırlattım.

(19) طَافَ الْحُجَّاجُ حَوْلَ الْكَعْبَةِ سَبْعًا.

Hacılar kabe etrafında yedi kere döndüler.

(20) اِشْتَرَكْتُ فِي الْاِمْتِحَانِ اللُّغَوِيِّ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ.

Dil sınavına dört defa girdim.

(21) أَهَانَ الشَّابُّ الْأَبْلَهُ أَبَوَيْهِ أَمَامَ الضُّيُوفِ بَالِغَ الْإِهَانَةِ.

Aptal çocuk, anne-babasını konukların önünde küçük düşürdü.

(22) شَاكَسَتِ الْبِنْتُ الصَّغِيرَةُ أُمَّهَا أَيَّةَ مُشَاكَسَةٍ.

Küçük kız, annesiyle edepsizce tartıştı.

ÖNEMLİ NOT

● Arapça'da, başlarındaki fiil atıldığı için tek başına kullanılan ve yaygın kullanımları nedeni ile deyimleşen bir grup mansup mastar vardır ki, bunlar da mefûlün mutlak çerçevesinde değerlendirilir. Aşağıdaki tabloda modern Arapçada en çok kullanılan, fiilleri (amilleri) hazfedilmiş mefûlün mutlak örnekleri bir arada verilmiştir. Bu kelimeleri ve yansıtmış oldukları anlamları dikkatli bir şekilde inceleyiniz.

Yaygın Olarak Kullanılan Kalıplaşmış Mefûlün Mutlaklar		
Anlamı	Deyimsel Mefûlün Mutlak	
Teşekkür ederim, teşekkürler	شُكْرًا	1
- (Teşekküre cevaben) Bir şey değil - (İşlenen kusura karşılık) Afedersiniz	عَفْوًا	2
Rica ederim, Ne demek!	رَجَاءً	3
Özür dilerim, Afedersiniz	مَعْذِرَةً	4
Mesela, Örneğin, Sözgelimi	مَثَلاً	5
Yavaş, Yavaş yavaş, Yavaşça	مَهْلاً	6
Merhaba	مَرْحَبًا	7
Yine, Yanısıra	أَيْضًا	8
Gerçekten, Hakikaten	حَقًّا	9
Ne kadar garip! İlginç! Şaşırtıcı! Tuhaf!	عَجَبًا	10
Sabır gösterin! Acele etmeyin!	صَبْرًا	11
Hoşgeldiniz safalar getirdiniz	أَهْلاً وَ سَهْلاً	12
Hay hay! Seve seve! Memnuniyetle!	حُبًّا وَ كَرَامَةً	13
Allah'a hamd ü senalar olsun	حَمْدًا لِلّٰهِ	14
Hamd Allah'a, salatü selam rasulünedir	حَمْدًا وَ صَلاَةً	15
Başüstüne! Emredersiniz! Emriniz olur!	سَمْعًا وَ طَاعَةً	16
Allah göstermesin! Allah korusun!	مَعَاذَ اللّٰهِ	17
Sübhanallah! Hayret!	سُبْحَانَ اللّٰهِ	18
Afiyet olsun! Afiyet şeker olsun! Yarasın!	هَنِيئًا مَرِيئًا	19
Uzak ol! Yıkıl git karşımdan!	بُعْدًا لَكَ	20

Helak olasın! Kahrol!	سُحْقًا لَكَ	21
Sıhhatler olsun!	نَعِيمًا	22
Davetine koşa koşa gelirim!	لَبَّيْكَ	23
Seni razı (mutlu) etmeye can atarım!	سَعْدَيْكَ	24

اَلشَّبَابُ

يُمَثِّلُ الشَّبَابُ عَدَدًا كَبِيرًا فِي الْبُلْدَانِ النَّامِيَةِ، وَ لِذٰلِكَ يُعَدُّ أَمَلَ الْمُسْتَقْبَلِ. وَ لَمَّا كَانَ التَّعْلِيمُ وَحْدَهُ لاَ يَكْفِي لِتَفَتُّحِهِ وَ تَوْعِيَتِهِ وُجِدَتْ وِزَارَةٌ خَاصَّةٌ بِالشَّبَابِ وَ تَكَاثَرَتْ دُورُ الشَّبَابِ وَ نَوَادِيهِمْ. فَالْمَصَائِفُ الْخَاصَّةُ بِالْأَطْفَالِ تُنَسِّقُ لَهُمْ رَحَلاَتِ الصَّيْفِ دَاخِلَ الْبِلاَدِ أَوْ إِلَى الْبُلْدَانِ الصَّدِيقَةِ وَ الشَّقِيقَةِ حَيْثُ تُنَظَّمُ أَلْعَابٌ وَ مُبَارَيَاتٌ وَ مُنَافَسَاتٌ كَمَا أَنَّ الْكِشَافَةَ مُنَظَّمَةٌ تُمَكِّنُ مِنْ تَوْجِيهِ الْهِوَايَاتِ وَ مِنَ التَّعَارُفِ بَيْنَ شَبَابِ الْعَالَمِ. كُلُّ هٰذَا النَّشَاطِ هُوَ أَحْسَنُ وَسِيلَةٍ لِإِكْمَالِ وَظِيفَةِ التَّعْلِيمِ. فَهُوَ يَزِيدُ الشَّبَابَ ثَقَافَةً وَ يُرَقِّهُ عَنْهُ.

كلمة اليوم

إِذَا وَقَعَتِ الْبَعِيرُ كَثُرَتِ السَّكَاكِينُ